



УДК 338

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Новікова Тетяна Вікторівна,
доцент, кандидат економічних наук,
доцент кафедри бізнесу та менеджменту
Харківського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»
e-mail: tvnovikova75@gmail.com

Гайдар Ірина Іванівна,
студентка факультету управління та фінансових технологій
Харківського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»
e-mail: irahaydar@gmail.com

Анотація. Досліджено такі поняття, як «інвестиційний клімат», «інвестиційна привабливість», а також суть цих дефініцій та їх відмінність. Також представлено показники інвестиційної привабливості, звернено увагу на основні проблеми і шляхи їх розв'язання. Вивчено та проаналізовано суть факторів, які безпосередньо впливають на розвиток інвестиційного середовища держави. Окреслено перспективи зростання інвестицій до країни.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, ефективне управління інвестиційним розвитком.

Формул: 0; рис. 0; табл.: 0; бібл.: 9.

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF UKRAINE: THE MAIN PROBLEMS AND THE WAYS OF THEIR SOLUTIONS

Novikova Tetiana,
Ph. D. in Economics, Associated Professor,
Associated Professor of the Department of Business and Management
of the Kharkiv Institute
of SHEI «Banking University»
e-mail: tvnovikova75@gmail.com

Haidar Iryna,
Student of Faculty of Management and Financial Technologies
of the Kharkiv Institute
of SHEI «Banking University»
e-mail: irahaydar@gmail.com

Abstract. In this article such concepts as «investment climate», «investment attractiveness» are investigated, the essence of definitions and their difference are investigated. Also in this paper are indicators of investment attractiveness, attention is drawn to the main problems and ways to solve them. The essence of the factors that directly influence the development of the investment environment of the state has been studied and analyzed. Prospects for the growth of investment in the country are determined.

Keywords: investment, investment climate, investment attractiveness, effective management of investment development

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 0; bibl.: 9.

ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ УКРАИНЫ: ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

Новикова Татьяна Викторовна,
доцент, кандидат экономических наук,
доцент кафедры бизнеса и менеджмента
Харьковского образовательного-научного института
ГВУЗ «Университет банковского дела»
e-mail: tvnovikova75@gmail.com



Гайдар Ирина Ивановна,
студентка факультета управління и финансовых технологий
Харьковского образовательного-научного института
ГВУЗ «Университет банковского дела»
e-mail: irahaydar@gmail.com

Аннотация. Исследованы такие понятия, как «инвестиционный климат», «инвестиционная привлекательность», исследованы суть дефиниций и их различие. Также представлены показатели инвестиционной привлекательности, обращено внимание на основные проблемы и пути их решения. Изучена и проанализирована суть факторов, которые непосредственно влияют на развитие инвестиционной среды государства. Определены перспективы роста инвестиций в страну.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционный климат, инвестиционная привлекательность, эффективное управление инвестиционным развитием.

Формул: 0; рис. 0; табл.: 0; библи.: 9.

Вступ. На сьогодні Україна в досить нелегкий для неї час стоїть на порозі нового етапу економічного розвитку. Держава прагне вступити до ЄС, учасниками якого є стійкі країни із вдалою і стабільною економічною системою. У даний час країна не має достатньо коштів для розвитку всіх сфер бізнесу, банківського сектору, а також фінансування малого і середнього бізнесу, що є запорукою процвітання будь-якої економічної системи. Також на світовому ринку відбуваються не менш важливі глобальні зрушення в умовах конкуренції та боротьби за ринки збуту. Отже, для того, щоб Україна мала стійке фінансове становище на міжнародному ринку, її показники зростали, бюджет наповнювався, відбувався значний економічний приріст, а також були робочі місця, потрібно розвивати всі сфери економіки. Але для цього на даний час не достатньо коштів, саме тому було б вигідно і розумно залучати іноземні інвестиції, але Україна не займає провідних позицій серед країн із високою інвестиційною привабливістю, отже, саме тому потрібно розглянути, чому саме так відбувається. Виділимо основні проблеми і шляхи їх розв'язання.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Оскільки питання залучення інвестицій є досить актуальним, багато вчених і науковців присвятили свої роботи інвестиційному розвитку, серед них: А. Пересада, В. Геєць, В. Новицький, І. Крупка, Ю. Козак, В. Струнін та інші. Попри велику кількість робіт, присвячених інвестиційному клімату і його розвитку, все ж в умовах сьогодення все ще існує нагальна потреба в подальшому дослідженні проблем та шляхів їх розвитку з урахування тих факторів, які є на даний момент. Тому *метою статті* є з'ясування суті дефініцій «інвестиційний клімат», «інвестиційна привабливість», наскільки це важливо для розвитку економіки країни, розглянути найбільш слабкі сторони інвестиційного клімату і шляхи їх усунення в умовах сучасного політичного та економічного середовища.

Результати дослідження. Одним з основних показників вдалого фінансово-економічного розвитку є індекс інвестиційної привабливості. Безумовно, країна може здійснювати розвиток тільки за рахунок власних коштів з бюджету, але для якісного і стабільного розвитку, для збільшення доходів, для підвищення кількості робочих місць, для розвитку науково-технічної складової держави необхідні інвестиційні вливан-

ня як з боку зарубіжних інвесторів, так і з боку вітчизняних у різноманітні галузі.

На сьогодні досить багато досліджень присвячено розвитку інвестиційного клімату, його проблемам і шляхам подолання, однак економічна сфера все ще потребує детального розгляду, розвитку і напрацювань. Країни, в яких рівень інвестиційної привабливості перебуває на високому рівні, мають високі якісні показники економічного розвитку і входять до топ-рейтингів з розвитку, а саме такі гіганти, як США, Китай, Ірландія, Нідерланди, Швейцарія, Сінгапур.

Інвестиції є одним із важливих критеріїв забезпечення умов виходу з того стану, в якому перебуває країна в даний момент, а саме недостатня кількість робочих місць, нерозвинена інфраструктура, немає належних коштів для розвитку належним чином банківської системи, а також малого і середнього бізнесу. Брак капіталу є основною проблемою розвитку всіх галузей. Саме тому великого значення набуває налагодження стабільного інвестиційного розвитку в країні.

Для проведення якісного і глибокого аналізу інвестиційної привабливості перш за все слід дослідити наукові підходи до трактування сутності понять «інвестиційний клімат країни» та «інвестиційна привабливість країни», їх тотожність чи відмінність. Одним із найбільш повних і зрозумілих пояснень «інвестиційного клімату» є дефініція В. Струніної: «Це сукупність політичних, соціально-економічних, фінансових, соціально-культурних, організаційно-правових та географічних факторів, наявних у тій чи іншій країні, які приваблюють або відштовхують інвесторів» [9].

За С. Гуткевичем, можемо отримати роз'яснення терміна «інвестиційна привабливість» – це інтегральна сукупність критеріїв дійсності умов та факторів, які забезпечують зацікавленість інвесторів у вкладенні капіталу [1].

На основі цих дефініцій можна виокремити своє трактування терміна. Інвестиційний клімат – це сукупність показників за всіма сферами економічного, соціального та політичного розвитку, що загалом дає повну характеристику стану країни та її розвитку, виходячи з цих показників, інвестор вирішує, чи підходить вона за всіма критеріями для інвестування коштів.



А інвестиційна привабливість – це показник того, наскільки країна чи певна сфера розвитку відповідає вимогам інвестування.

Отже, відмінність полягає в тому, що перше дає характеристику полю для інвестицій, а другий термін показує, наскільки ця характеристика задовольняє умови потенційного інвестора.

Протягом останнього десятиріччя поліпшується ситуація із залучення іноземних інвестицій в економіку України, проте обсяги залучених інвестицій нині не відповідають тому рівню, якого реально потребує наша економіка [5].

Згідно з даними Державної статистики, обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України на кінець 2016 року становив 44,791 млрд дол., що на 2 282 млрд дол. більше за показник на початок року (на рівні 42,509 млрд дол.) [9]. Як повідомляється на сайті Державної служби статистики України, на кінець 2016 року в економіку України іноземними інвесторами вкладено 3,8 млрд дол. США, що на 1 816,7 млн дол. більше, ніж у попередньому році (дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя, а також частини зони проведення антитерористичної операції) [6].

Також нещодавно Індекс інвестиційної привабливості України, за версією топ-менеджерів членських компаній Європейської бізнес-асоціації, покинув негативну площину. Цього разу показник помітно зріс і становив 3,15 бала за 5-бальною шкалою. Попереднього року індекс становив 2,88 і 2,85 бала – у червні і грудні відповідно. Останній раз позначка індексу перетинала рубіж у три бали лише наприкінці 2011 року.

Європейська бізнес-асоціація провела опитування серед керівників 142-х найбільших міжнародних та українських компаній. Результати опитування показали, що негативні настрої бізнесменів не зникли, але послабилися.

Серед позитивних змін респонденти виокремлюють відкритість державних даних, поступову дерегуляцію, помітний розвиток електронних сервісів, спрощення процедури отримання дозвільних документів на будівництво, мораторій на перевірки, послаблення валютного контролю, запровадження інституту приватних виконавців, ухвалення закону про squeeze-out тощо.

Серед топ-пріоритетних проблем, які потребують особливої уваги з боку влади, бізнес назвав три незмінні позиції: боротьба з корупцією, судова реформа і земельна реформа.

Деякі учасники серед негативних факторів зазначили повільний темп реформ, зависокі ставки кредитування бізнесу, конфлікт на Сході, бюрократію, контрабанду і тіньову економіку [4].

Європейська бізнес асоціація – неурядова організація, що об'єднує понад 900 європейських, міжнародних і вітчизняних компаній, які працюють в Україні. Ініціатором її створення була Європейська Комісія.

Основною метою діяльності Асоціації є налагодження стосунків європейського бізнесу з представниками влади в Україні для співпраці щодо створення

сприятливих умов ведення бізнесу і залучення прямих іноземних інвестицій в економіку держави [4].

Отже, з наведеного вище можна виділити топ-основних перешкод для інвестування в економіку нашої країни, а саме:

1. Корупція. Україна, за дослідженням Ernst & Young, зайняла перше місце у списку найкорумпованих країн, при тому, що 2015 року вона займала сьоме місце.

2. Високі ставки кредитування бізнесу. Звичайно, це також позначається негативним чином на інвестиційній привабливості.

За словами аналітика компанії Альпарі Владислава Антонова, Національний банк України через зниження процентної ставки вирішив відновити кредитування економіки країни. Але при цьому ставки за кредитами для фізичних осіб в українських банках залишаються високими. «На міжбанку процентна ставка НБУ визначає вартість кредитних коштів і лише побічно впливає на вартість кредитів і депозитів. Для українських банків вона не є індикатором ринкової вартості кредитних ресурсів і визначення процентної ставки за кредитами», – говорить експерт, пояснюючи, чому дії НБУ не відбиваються на вартості кредитів для простих українців. Владислав Антонов підкреслює, що банки при розрахунку кредитних ставок відштовхуються від ставки FIDR – вартості депозитів, вартості залучених коштів від населення і на зовнішніх ринках. «В умовах зростаючого дефіциту бюджету та державного боргу України банки закладають у ставки максимальні ризики, які враховують стан економіки країни, політичну ситуацію, попит на кредити, якість і вартість застави. Жоден банк не хоче ризикувати і втрачати прибуток, тому тримають ставки високими», – пояснює аналітик Альпарі [3].

3. Бюрократія. Для того, щоб завірити один документ, необхідно поставити на ньому від двох до десяти печаток.

4. Нестабільна ситуація на Сході України, воєнні дії на Сході України, адже через окуповані території йде великий вплив капіталів; також існує великий ризик для інвестора, зокрема іноземні інвестори стикаються з невизначеністю щодо того, наскільки їхні інвестиції в Україну охороняються в час збройного конфлікту й воєнної окупації.

5. Тіньова економіка. Україна ввійшла у трійку країн із найбільшим обсягом тіньової економіки. Про це говориться в розслідуванні міжнародної Асоціації дипломованих сертифікованих бухгалтерів (ACCA). Сектор української економіки, який перебуває «в тіні», за даними дослідження, становить 46% від ВВП, або 1,1 трлн грн [2].

Зауважимо, що Україна має значний інвестиційний потенціал, адже володіє багатими природними ресурсами, має вигідне географічне положення, родючі ґрунти, сприятливий клімат, також має високий рівень науково-дослідних розробок у багатьох галузях науки і техніки, добре розвинену інфраструктуру. Крім того, привабливість української економіки для іноземних інвесторів ґрунтується на наявності відносно дешевої кваліфікованої робочої сили. Але, попри ці



переваги, стан інвестиційної привабливості України сьогодні залишається незадовільним, а інвестиційний клімат – ризикованим [5].

Тому для розв'язання зазначених проблем з метою поліпшення інвестиційної привабливості України варто звернути увагу на такі заходи.

1. Боротьба і викоренення корупції на всіх ланках влади, а також забезпечення прозорості процедур ухвалення рішень центральними і місцевими органами виконавчої влади.

2. Боротьба з інфляцією, згладжування циклічних коливань економіки, зниження рівня безробіття, необхідні дії для вирівнювання стабільності економіки країни, що призведе до зниження ставок на кредитування.

3. Радикальним засобом боротьби з бюрократизмом є зміна самого принципу організації влади і управління, а саме – перехід на самоврядування. Однак такий перехід можливий не в будь-яких соціальних умовах і не для всіх владних систем. У такому разі повинна бути налагоджена стійка зворотна система суб'єкта і об'єкта влади [6].

4. Забезпечення ефективного функціонування правової сфери, удосконалення законодавства.

5. Посилення ринкового регулювання економіки і проведення антикорупційної реформи. Упровадження нових інформаційних систем у державному апараті вбиває корупцію. Податкова реформа має бути направлена на реалізацію таких пріоритетів: 1) забезпечення всім суб'єктам господарювання однакових умов оподаткування; 2) зменшення податкового навантаження; 3) забезпечення ефективного податкового адміністрування та стабільності державних фінансів. Реформа банківської системи, поширення безготівкових розрахунків дозволить більш повно контролювати джерела доходів, оперативно виявляти факти витрачання коштів у розмірах, що перевищують доходи. Ф. Шнайдер у своїх численних дослідженнях підтверджує, що існує сильна негативна кореляція між частотою електронних платежів і тіньовою економікою – розмір тіньової економіки більший у тих країнах, де люди використовують менше електронних платежів.

Варто провести реформу ринку праці. Передумовою детінізації ринку праці є реформа пенсійної системи. Адже наявна система пенсійного забезпечення не створює стимулів для детінізації ринку – відрахування до пенсійного фонду є надто високими на тлі незадовільної системи пенсійного забезпечення. Судова реформа має бути направлена на забезпечення гарантій справедливого суду і виконання судових рішень, захист прав власності, боротьбу з рейдерством. Здійснення судової реформи повинно бути направлено на зменшення корупції, підвищення професіоналізму судових і правоохоронних органів, посилення незалежності від політичних процесів, зміцнення ролі конституційного правосуддя і забезпечення прозорості та неупередженості судових процесів [7].

Висновки. Таким чином, проведені дослідження показали, що в Україні існують перешкоди на шляху до збільшення інвестиційної привабливості. Саме вони не дають змоги отримати потрібні кошти задля розвитку держави. Треба сформулювати стабільну політику, ухвалити низку необхідних реформ, обґрунтовану державну стратегію залучення іноземних інвестицій з урахуванням національних цілей та пріоритетів. Правильний і раціональний розподіл іноземних інвестицій між різними галузями забезпечить економічний розвиток і підвищить авторитет нашої країни у світі.

Також уживши всі необхідні засоби для подолання перешкод розвитку інвестиційної привабливості, які будуть розраховані на довгострокову перспективу, можна бути рівномірно розвинути всі регіони країни, поліпшити рівень життя населення, спростити процедуру розвитку малого і фінансового бізнесу. Оскільки країна не має достатнього фінансування, то вона не може конкурувати на світовому ринку, що також має негативний ефект для економіки України.

Отже, задля стабільного розвитку і поліпшення як фінансових, так і політичних та соціальних показників доцільно вжити низку заходів, які поліпшать і спростять умови інвестування. Саме за вдалого інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості Україна зможе досягнути високих показників і стати однією з успішних держав світу.

Список використаної літератури

1. Гуткевич С. О. Формування інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки : підручник / С. О. Гуткевич. – К. : Національний науковий центр, 2004. – 384 с.
2. Сайт журналу «Гордон юа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gordonua.com/news/politics/ukraina-zanimaet-trete-mesto-v-reytinge-stran-s-naibolshim-obemom-tenevoy-ekonomiki-issledovanie-195533.html>.
3. Сайт журналу «Гроші в кредит» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://groshi-v-kredit.org.ua/chomu-v-ukrajini-kosmichni-stavky-za-kredytamy.html>.
4. Сайт журналу «Європейська правда» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.euro-integration.com.ua/news/2017/07/3/7067975/>.
5. Крихівська Н. О. Інвестиційна привабливість України: основні проблеми та шляхи їх вирішення / Н. О. Крихівська, Г. М. Чернишова // Економіка і суспільство. – 2017. – № 9. – С. 260–264.
6. Протасов В. Н. Теорія держави і права : навч. посіб. / В. Н. Протасов. – М. : Новый юрист, 1999. – 240 с.
7. Сайт журналу «МЦПД» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://icps.com.ua/assets/uploads/files/t_novaekonom_kaukra_ni.pdf.
8. Савіцька О. П. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України / О. Савіцька, Т. Бай // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – № 24.1. – С. 277–283.



9. Струніна В. Шляхи поліпшення інвестиційного клімату в Україні / В. Струніна // Економіка України. – 2001. – № 9. – С. 11–16.

References

1. Gutkevich, S. O. (2004). *Formuvannya investytsiynoyi pryvablyvosti ahrarnoho sektoru ekonomiky* [Formation of investment attractiveness of the agrarian sector of the economy]. Kyiv : Natsionalnyi naukovyi tsentr [in Ukrainian].
2. Sayt zhurnalu «Hordonyua» [Site of the magazine «Gordon ua»]. (n.d.). *gordonua.com*. Retrieved from <http://gordonua.com/news/politics/ukraina-zanimaet-trete-mesto-v-reytinge-stran-s-naibolshim-obemom-tenevoy-ekonomiki-issledovanie-195533.html> [in Ukrainian].
3. Sayt zhurnalu «Hroshi v kredyt» [Site of the magazine Money in the Credit]. (n.d.). *groshi-v-kredit.org.ua*. Retrieved from <http://groshi-v-kredit.org.ua/chomu-v-ukrajini-kosmichni-stavky-za-kredytamy.html> [in Ukrainian].
4. Saytzhurnalu Yevropeys'ka pravda [Site of the magazine European truth]. (n.d.). *www.eurointegration.com.ua*. Retrieved from <http://www.eurointegration.com.ua/news/2017/07/3/7067975/> [in Ukrainian].
5. Krykhivs'ka, N. O., & Chernyshova, H. M. (2017). Investytsiyna pryvablyvist' Ukrayiny: osnovni problemy ta shlyakhy yikh vyrishennya [Investment attractiveness of Ukraine: main problems and ways of their solution]. *Ekonomika i suspil'stvo – Economics and Society*, 9, 260–264 [in Ukrainian].
6. Protasov, V. N. (1999). *Teoriya derzhavy i prava* [Theory of state and law]. Moscow : Novyj yurist [in Russian].
7. Sayt zhurnalu MCPD [Site of the magazine MCPD]. (n.d.). *icps.com.ua*. Retrieved from http://icps.com.ua/assets/uploads/files/t_novaekonom_kaukra_ni.pdf [in Ukrainian].
8. Savits'ka, O. P. (2014). Osoblyvosti zaluchennya pryamykh inozemnykh investytsiy v ekonomiku Ukrayiny [Features of attraction of direct foreign investments into the economy of Ukraine]. *Naukovyy visnyk NLTU – Scientific herald of NLTU*, 24.1, 277–283 [in Ukrainian].
9. Strunina, V. (2001). Shlyakhy polipshennya investytsiynoho klimatu v Ukrayini [Ways of Improving the Investment Climate in Ukraine]. *Ekonomika Ukrayiny – Economy of Ukraine*, 9, 11–16 [in Ukrainian].